

УДК 351.82

Приліпко Сергій Михайлович,

кандидат економічних наук, доцент, докторант кафедри публічного управління та публічної служби, Національна академія державного управління при Президентові України, 03057, м. Київ, вул. Антона Цедіка, 20, тел.: (067) 708 36 79, e-mail: agroadvicе@ukr.net

ORCID: 0000-0002-6116-328X

Прилипко Сергей Михайлович,

кандидат экономических наук, доцент, докторант кафедры публичного управления и публичной службы, Национальная академия государственного управления при Президенте Украины, 03057, г. Киев, ул. Антона Цедика, 20, тел.: (067) 708 36 79, e-mail: agroadvicе@ukr.net

ORCID: 0000-0002-6116-328X

Prylipko Sergii Mykhailovych,

PhD in Economics, Associate Professor, Doctoral Candidate of Department of Public Administration and Public Service, National Academy for Public Administration under the President of Ukraine, 03057, Kyiv, Str. Antona Tsedika, 20, tel.: (067) 708 36 79, e-mail: agroadvicе@ukr.net

ORCID: 0000-0002-6116-328X

DOI <https://doi.org/10.31618/vadnd.v1i13.144>

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ КОМПЛЕКСНИМ РОЗВИТКОМ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ ЧЕРЕЗ АКТИВІЗАЦІЮ ДІЯЛЬНОСТІ ОБСЛУГОВУЮЧИХ КООПЕРАТИВІВ

Анотація. Визначено зміст понять “публічне управління”, “сільська територія”, “комплексний розвиток сільських територій” та “публічне управління комплексним розвитком сільських територій”. Обґрунтовано концептуальні засади публічного управління комплексним розвитком сільських територій через активізацію діяльності обслуговуючих кооперативів з метою вирішення найбільш актуальних проблем територіальних громад. Аргументовано, що його суть полягає у реалізації публічною адміністрацією управлінських рішень через запровадження ефективних механізмів, інструментів і важелів державної та регіональної політики. Резюмовано, що публічне управління має здійснюватися з урахуванням проектно-цільового підходу для підвищення рівня соціально-економічного розвитку сільських територіальних

громад, раціонального використання природних ресурсів та збереження довкілля. Доведено, що обслуговуючі кооперативи є дієвим інструментом самоорганізації представників громад та виступають об'єднуючим центром сільського населення. Їх можливості полягають не тільки в об'єднанні товаровиробників задля задоволення економічних інтересів у заготівлі, переробці і збуті сільськогосподарської продукції, а й у наданні якісних послуг у сферах житлово-комунального господарства, обслуговування об'єктів комунальної власності, вивезення й утилізації твердих побутових відходів, організації цивілізованих полігонів для сміттєзвалищ, забезпечення благоустрою. Завдяки державно-приватному партнерству органам місцевого самоврядування запропоновано делегувати частину своїх повноважень кооперативам і здійснювати їх підтримку через фінансування заходів соціально-економічних програм комплексного розвитку сільських територій.

Ключові слова: публічне управління, публічна адміністрація, сільська територія, комплексний розвиток сільських територій, сільськогосподарський обслуговуючий кооператив, обслуговуюча кооперація.

КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ ПУБЛИЧНОГО УПРАВЛЕНИЯ КОМПЛЕКСНЫМ РАЗВИТИЕМ СЕЛЬСКИХ ТЕРРИТОРИЙ ЧЕРЕЗ АКТИВИЗАЦИЮ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОБСЛУЖИВАЮЩИХ КООПЕРАТИВОВ

Аннотация. Определено содержание понятий “публичное управление”, “сельская территория”, “комплексное развитие сельских территорий” и “публичное управление комплексным развитием сельских территорий”. Обоснованы концептуальные основы публичного управления комплексным развитием сельских территорий через активизацию деятельности обслуживающих кооперативов с целью решения наиболее актуальных проблем территориальных общин. Аргументировано, что его суть заключается в реализации публичной администрацией управленческих решений через внедрение эффективных механизмов, инструментов и рычагов государственной и региональной политики. Резюмировано, что публичное управление должно осуществляться с учетом проектно-целевого подхода для повышения уровня социально-экономического развития сельских территориальных общин, рационального использования природных ресурсов и охраны окружающей среды. Доказано, что обслуживающие кооперативы являются действенным инструментом самоорганизации представителей общин и выступают объединяющим центром сельского населения. Их возможности заключаются не только в объединении товаропроизводителей для удовлетворения экономических интересов в заготовке, переработке и сбыте сельскохозяйственной продукции, но и в предоставлении качественных услуг в сферах жилищно-коммунального хозяйства, обслуживания объектов коммунальной собственности, вывоза и утилизации твердых бытовых отходов, организации цивилизованных полигонов для свалок, обеспечения благоустройства. Благодаря государственно-частному партнерству органам местного само-

управління пропонується делегувати частину своїх повноважень кооперативам і здійснювати їх підтримку через фінансування заходів соціально-економічних програм комплексного розвитку сільських територій.

Ключові слова: публічне управління, публічна адміністрація, сільська територія, комплексне розвиток сільських територій, сільськогосподарський обслуговуючий кооператив, обслуговуюча кооперація.

CONCEPTUAL PRINCIPLES OF PUBLIC ADMINISTRATION OF THE INTEGRATED RURAL AREA DEVELOPMENT BY ACTIVATING SERVICE COOPERATIVES

Abstract. The content of the concepts of “public administration”, “rural area”, “integrated rural area development” and “public administration of integrated rural areas development” are determined. The conceptual principles of public administration of the integrated rural area development are substantiated due to the activation of servicing cooperatives to solve the most actual problems of territorial communities. It is determined that its essence consists in administrative decisions by the administrative management through introduction of effective mechanisms, tools and levers of state and regional policy. It is summarized that public administration should be carried out taking into account the project-targeted approach to increase the level of social and economic development of rural communities, rational use of natural resources and preservation of the environment. It is proved that servicing cooperatives are the effective tool for self-organization of community representatives and serve as a unifying center for rural population. Their capabilities are not only in combining of commodity producers to meet economic interests in harvesting, processing and marketing of agricultural products, but they could be engaged also in providing quality services in the spheres of housing and communal services, servicing of communal property, the carry out and utilization of solid household waste, organization of civilized landfills, provision of landscaping. Due to the public-private partnership the local self-government bodies could be delegate some of their powers to cooperatives and support them through financing of measures of social and economic programs of integrated development of rural areas.

Keywords: public administration, rural area, integrated rural area development, agricultural servicing cooperative, servicing cooperation.

Постановка проблеми. Важливим завданням сучасної аграрної політики України є адміністративне забезпечення комплексного розвитку територіальних громад у сільській місцевості. Отже, постає необхідність у координації зусиль мі-

ністерств і відомств, територіальних органів державної влади, органів місцевого самоврядування, громадських інституцій і представників бізнесу, що спроможні через відповідні механізми співпраці створювати необхідні умови для роботи і проживання

сільського населення. Відповідно до планів заходів щодо реалізації Концепції розвитку сільських територій, Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року, Концепції розвитку фермерських господарств та сільськогосподарської кооперації на 2018–2020 роки [1] органами публічної влади приділено значну увагу розробленню державних і регіональних програм, спрямованих на забезпечення ефективної діяльності аграрних товаровиробників і створення належних умов проживання жителів сільських населених пунктів.

На сьогодні територіальні громади є найбільш слабкою ланкою просторового розвитку, яка переживає системну кризу [2, с. 86]. Одним з найбільш ефективних способів її подолання є використання принципово-інноваційних елементів публічного управління розвитком територій на регіональному рівні із залученням суб'єктів кооперативних відносин, здатних забезпечити комплексний розвиток сільських територій. Кооперація, як основа сталого розвитку, є інститутом самоорганізації населення. Вона виступає об'єднуючим центром сільського населення у вирішенні найбільш актуальних проблем і здатна задовольняти своїх членів у різноманітних якісних послугах.

В умовах децентралізації влади не всі територіальні громади мають можливість формувати повноцінний бюджет, з якого покриватимуться витрати на утримання комунальної виробничої і соціальної інфраструк-

тури. Саме через державно-приватне партнерство органи місцевого самоврядування можуть делегувати частину своїх повноважень обслуговуючим кооперативам і здійснювати їх підтримку через фінансування заходів соціально-економічних програм комплексного розвитку сільських територій, у тому числі і цільових програм розвитку та підтримки суб'єктів обслуговуючої кооперації на селі. Тому, дослідження теоретико-методологічних і практичних аспектів основ публічного управління сільськими територіальними громадами на засадах кооперації є актуальною проблемою сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та методологічні положення управління сталим розвитком регіонів і сільських територій висвітлено у працях: Ф. А. Вазинського [3], О. В. Коваленка, В. П. Славова [4], Ю. О. Лупенка, М. К. Орлатого [5], М. Ф. Кропивка [6], О. І. Павлова [7, 8], П. Т. Саблука [9], В. В. Юрчишина [10] та ін. Проблематику специфіки публічного управління та регулювання територіального розвитку відображено у роботах: Н. В. та О. І. Васильєвих [11; 12], П. І. Гайдуцького [2], Ю. В. Ковбасюка [13], О. Ю. Оболенського [14], В. І. Тьоткіна [15] та ін. Детальне вивчення проблематики публічного управління сільськими територіальними громадами можливе при врахуванні всіх складових регіонального розвитку, подальшому аналізі теоретико-методологічної бази та розробки на цій основі комплексу заходів державної та регіональної адміністративно-економічної політики. Дослідження

з окреслених питань потребує подальших теоретико-методологічних напрацювань та особливо є важливим під час здійснення процесів децентралізації й оцінювання діяльності органів публічної влади.

Метою статті є обґрунтування концептуальних засад публічного управління комплексним розвитком сільських територій через активізацію діяльності суб'єктів обслуговуючої кооперації, спрямованої на вирішення актуальних проблем територіальних громад.

Виклад основного матеріалу. Перш, ніж розглядати питання публічного управління комплексним розвитком сільських територіальних громад та його ефективність через активізацію кооперативного руху, варто зосередити увагу на визначенні змісту таких понять як “публічне управління”, “сільська територія”, “комплексний розвиток сільських територій” та “публічне управління комплексним розвитком сільських територій”.

Публічне управління, на думку Дж. М. Шаріца, зосереджене на вирішенні таких питань, як планування, організаційне й інформаційне забезпечення, керівництво, управління персоналом, оцінка ефективності та контроль. Як зазначає Д. Кілінг, — це використання у найкращий спосіб ресурсів задля досягнення пріоритетних цілей державної політики [16, с. 8]. За визначенням О. Ю. Оболенського, публічне управління полягає у здійсненні сукупності раціональних впливів на функціонування та розвиток колективу людей для досягнення наперед визначеної сукупності цілей. Концептуальні засади

публічного управління передбачають забезпечення загального блага, суспільних цінностей, інтересів і потреб, цілісність управлінського процесу, системний і інституціональний характер, відкритість, солідарність, раціоналізм, результативність, ефективність, доцільність, своєчасність, консолідацію громади та суспільства навколо бачення його майбутнього та держави на основі сучасних методів управління [14, с. 5].

Дійсно, в умовах глобалізації та процесу інтеграції України в європейський простір, вітчизняна система регіонального управління потребує істотної модернізації та вдосконалення, а місцеве самоврядування має будуватися виходячи з інтересів розвитку людини та територіальної громади. Публічне управління має здійснюватися адміністрацією, до якої належать: система органів виконавчої влади; органи місцевого самоврядування; підприємства, установи та організації у випадку делегування ним органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування частини своїх повноважень та будь-які суб'єкти, які здійснюють публічно-управлінські функції, організаційні дії та заходи [12, с. 21].

Варто зазначити, що в умовах проведення адміністративної реформи сільських територій, усі характерні особливості класичного публічного управління слід розглядати з позицій комплексного підходу до їх розвитку. На нашу думку, для ефективності управлінських рішень адміністрації необхідно враховувати громадську думку жителів сільських населених пунктів. Одним з інструментів впливу на органи публічної

влади та безпосередніми виконавцями запланованих заходів можуть стати об'єднуючі організації населення, наприклад, обслуговуючі кооперативи. Через активізацію своєї діяльності вони здатні впливати на посадових осіб у територіальних громадах і формувати виважену політику з метою комплексного розвитку сільських територій.

На думку В. П. Славова і О. В. Коваленка “сільська територія є економічно-екологічною категорією, регіонально-територіальним утворенням зі специфічними природно-кліматичними, соціально-економічними умовами, де економічно й екологічно збалансовані та енергетично взаємопов'язані різні ресурси (природні, трудові, матеріальні, енергетичні, інформаційні, фінансові тощо) з метою створення сукупного суспільного продукту конкретної території та повноцінного життєвого середовища для сучасного і майбутніх поколінь” [4, с. 69]. В. В. Юрчишин зазначає, що “сільська територія у сучасному розумінні являє собою складну і багатофункціональну природну, соціально-економічну й виробничо-господарську структуру та характеризується сукупністю властивих кожній з цих особливостей” [10, с. 7]. О. І. Павлов термін “сільські території” використовує для позначення сільської місцевості конкретних частин країни, а саме природно-економічних, адміністративно-територіальних утворень та ін. [8, с. 28]. У законопроекті “Про планування територіальної інфраструктури сільської місцевості” визначено, що сільською є територія, на якій частка сільського населення у загальній

чисельності перевищує 15–50 %. У ст. 1 проекту закону “Про упорядкування сільської поселенської мережі, поглиблення принципів місцевого самоврядування у сільській місцевості та сприяння деурбанізації народонаселення” під сільською місцевістю розуміється територія, на якій розташовані сільські поселення (села, селища), сільськогосподарські та інші угіддя, ліси, водоймища, об'єкти транспортної та іншої інфраструктури, що обслуговуються мешканцями сільських населених пунктів [1].

Відповідно до Концепції розвитку сільських територій комплексний підхід до розв'язання проблем їх розвитку передбачає закладення в його основу принципів сталого розвитку. Забезпечення комплексності полягає у раціональному формуванні конкурентоспроможного багатогалузевого та багатоукладного сільського господарства, диверсифікованої сільської економіки, сприятливого середовища проживання на основі нарощування людського і соціального капіталу та розвитку партнерства держави й бізнесу. У Державній цільовій програмі розвитку українського села на період до 2015 р. комплексний розвиток територій розглядається як система створення організаційно-правових і соціально-економічних умов для наближення та вирівнювання умов життєдіяльності міського та сільського населення [1]. Комплексному розвитку сільських територій сприяють всі заходи програми, включаючи підтримку як сільгоспвиробництва, так і соціальної сфери.

Комплексний розвиток сільських територій М. М. Чорнобай та Л. М. Чорнобай визначають як про-

цес стабільного функціонування територіальних громад на основі забезпечення ефективного розвитку економічної, соціальної, екологічної, поселенської складових і відтворення трудового потенціалу. Визначення показників ефективності вони пов'язують зі зростанням сільськогосподарського виробництва, диверсифікацією сільської економіки, продовольчою безпекою країни, чисельністю сільського населення, рівнем і якістю життя на селі, екологічною ситуацією у сільських районах [17, с. 104]. Публічне управління комплексним розвитком сільських територій повинно ґрунтуватися на застосуванні програмно-цільового методу при вирішенні соціальних проблем розвитку сільських територій в рамках реалізації Концепції розвитку сільських територій [15, с. 33]. На нашу думку, під комплексним розвитком території слід розуміти і встановлення постійних, збалансованих, гармонійних відносин між людиною, суспільством і природою.

Вважаємо, що обслуговуючі кооперативи здатні виступати дієвим інструментом самоорганізації представників територіальних громад, спроможним вести діалог з органами публічної влади та відстоювати інтереси своїх членів. Вони надають широкі можливості у забезпеченні сталого розвитку сільських населених пунктів. Через активізацію їх діяльності та делегування частини своїх повноважень органи місцевого самоврядування можуть вирішити найбільш проблемні питання соціально-економічного розвитку, раціонального використання природ-

них ресурсів і забезпечення охорони довкілля. Зокрема, це стосується не тільки об'єднання товаровиробників задля задоволення їх економічних інтересів у заготівлі, переробці і збуті сільськогосподарської продукції, а й надання якісних послуг у сферах житлово-комунального господарства, обслуговування об'єктів комунальної власності (будівель, водогонів, доріг, інших інженерних мереж і споруд), вивезення й утилізації твердих побутових відходів, організації цивілізованих полігонів для сміттєзвалищ, забезпечення благоустрою тощо, що є найбільш актуальними проблемами сьогодення. Механізм взаємодії обслуговуючих кооперативів з органами публічної влади має бути чітко прописаним у Статуті територіальної громади, а також у Статуті та Правилах внутрішньогосподарської діяльності кооперативних організацій. Особливу увагу варто звернути на такі види послуг, на виконання яких органи місцевого самоврядування делегують кооперативам частину своїх повноважень через впровадження у практику угод державно-приватного партнерства. З одного боку представники органів публічної влади на державному, регіональному і місцевому рівнях сприятимуть всебічному залученню інвестицій, у т. ч. грантів з міжнародних проектів технічної допомоги у сільські територіальні громади через прийняття комплексних цілевих програм соціально-економічного розвитку, з другого, — обслуговуючі кооперативи на умовах конкурсного відбору здійснюватимуть виконання запланованих заходів у сільських населених пунктах, беручи на себе

відповідальність за якість виконання послуг перед своїми членами — мешканцями територіальних громад. Оскільки у територіальних громадах переважають багатofункціональні сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи, вважаємо, що на першому етапі вони можуть виступати суб'єктом кооперативних відносин з надання послуг з комплексного розвитку сільських територіальних громад за угодами державно-приватного партнерства.

Активізація діяльності обслуговуючих кооперативів у сільській місцевості, насамперед, залежить від проведення виваженої політики публічного управління та ефективних інструментів її реалізації. Політика місцевого і регіонального розвитку має зосереджуватися на загально-визнаних європейських стандартах і засадах: децентралізації державного управління, деконцентрації владних повноважень, партнерства і кооперації зусиль місцевих органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування. Вона базується на концентрації і раціональному використанні ресурсного забезпечення, субсидіарності щодо надання послуг населенню та якомога якіснішому обслуговуванні територіальної громади [11, с. 303].

Публічна аграрна політика має спрямовуватися на розвиток сільських територій, а ефективність її реалізації залежить від ефективних механізмів її впровадження. П. І. Гайдуцький зазначає, що нерозмежованість заходів підтримки сільського господарства та сільської території викривляє реальну картину підтримки аграрного сектора [2,

с. 86]. Академік П. Т. Саблук вважає, що функціонування кожного сільського населеного пункту, розбудова його інфраструктури та доходи його жителів мають забезпечуватися за допомогою механізмів аграрної політики [9, с. 5]. Цю думку підтримує М. Ф. Кропивко, стверджуючи, що галузеві та регіональні програми мають бути диференційованими, а розвиток сільських територій є прерогативою органів місцевого самоврядування [6, с. 121].

Інструменти державної політики комплексного розвитку сільських територій, як відзначає О. І. Павлов, втілюються у відповідні схеми планування територій, генеральні плани розвитку населених пунктів, стратегії, цільові програми, а їх реалізація відбувається у процесі управлінської діяльності [7, с. 13]. Водночас він наголошує, що управління розвитком сільських територій належить до горизонтального різновиду управління, де між суб'єктами домінують партнерські відносини. Всі напрями державної політики в межах своєї взаємодії мають синергувати між собою, утворюючи певне середовище розвитку. Співпраця у сферах аграрного і сільського розвитку є надзвичайно важливою для вирішення ключових питань, пов'язаних зі зменшенням рівня бідності та економічним розвитком. У процесі такої взаємодії варто чітко визначити функції сільського і сільськогосподарського розвитку, а тому важливою є диференціація понять сільськогосподарського розвитку та розвитку сільських територій [3, с. 145].

Ефективність політики публічного управління залежить від спів-

праці, взаєморозуміння та бажання органів державної виконавчої влади й органів місцевого самоврядування вирішувати важливі проблеми територіальних громад на селі через активізацію в територіальних громадах суб'єктів обслуговуючої кооперації. При цьому для прийняття управлінських рішень та розроблення місцевих програм слід залучаючи інститути громадянського суспільства, населення, представників бізнесу та інших суб'єктів господарювання, діяльність яких безпосередньо пов'язана з функціонуванням населеного пункту. До програм комплексного розвитку сільських територій мають належати заходи підтримки сільського розвитку, що відповідають потребам територіальних громад сіл, селищ, району та області.

На наше переконання, активізація діяльності обслуговуючих кооперативів виступає важливою складовою публічного управління комплексним розвитком сільських територій. Співпраця органів публічної влади з суб'єктами кооперативних відносин на основі державно-приватного партнерства полягає у запровадженні ефективних механізмів, інструментів і важелів державної та регіональної політики, які з урахуванням проектно-цільового підходу спрямовані на підвищення рівня соціально-економічного розвитку сільських територіальних громад, раціональне використання природних ресурсів та збереження довкілля. Поєднання в управлінських рішеннях збалансованої системи економічних, соціальних і екологічних показників досягнення результату вказує на забезпечення сталого розвитку територій як осно-

ви їх збалансованого функціонування.

Висновки. Публічне управління комплексним розвитком сільських територій відіграє важливу роль у формуванні державної аграрної політики. Обслуговуюча кооперація виступає потужним інструментом самоорганізації територіальних громад. З урахуванням проектно-цільового підходу активізація її діяльності сприятиме вирішенню органами публічної влади найбільш важливих проблем на селі через запровадження механізмів та інструментів державно-приватного партнерства. Для прийняття управлінських рішень та розроблення місцевих програм органам місцевого самоврядування разом з представниками обслуговуючих кооперативів слід ширше залучати інститути громадянського суспільства, населення, представників бізнесу та інших суб'єктів господарювання, діяльність яких безпосередньо пов'язана з функціонуванням населеного пункту. Перспективи подальших досліджень полягають у пошуку ефективних механізмів співпраці органів публічної влади з кооперативними організаціями з метою забезпечення комплексного розвитку сільських територій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

---

1. *Офіційний* сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua/>
2. *Гайдуцький П. І.* Про основні засади реформування системи державної підтримки сільського господарства

- та сільської території / П. І. Гайдуцький // Соціально-економічні проблеми розвитку українського села і сільських територій: матер. зьомих річн. зб. Всеукр. конгр. вчених економістів-аграрників. — К., 2015. — С. 85–93.
3. *Важинський Ф. А.* Сутність і значення соціально-економічного розвитку сільських територій / Ф. А. Важинський, А. В. Колодійчук // Наук. вісн. НЛТУ України. — 2014. — Вип. 20. — С. 144–149.
  4. *Славов В. П.* Економіко-енергетична система сталого розвитку сільських територій / В. П. Славов, О. В. Коваленко // Вісн. аграрної науки. — 2017. — № 9. — С. 68–71.
  5. *Орлатий М. К.* Розвиток сільських територій України / М. К. Орлатий, Ю. О. Лупенко, О. М. Могильний // Зб. наук. пр. НАДУ при Президентові України. — К. : Вид-во НАДУ. — № 1. — 2013. — С. 214–224.
  6. *Кропивко М. Ф.* Організація державного та самоврядного управління розвитком сільських територій / М. Ф. Кропивко // Соціально-економічні проблеми розвитку українського села і сільських територій: матер. зьомих річн. зб. Всеукр. конгр. вчених економістів-аграрників. — К., 2015. — С. 120–123.
  7. *Павлов О. І.* Управління соціально-економічним розвитком сільських територій України : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : спец. 08.00.03 / О. І. Павлов : [наук. консул. І. Г. Кириленко]. — К., 2010. — 24 с.
  8. *Павлов О. І.* Сільські території України: історична трансформація парадигми управління : монографія / О. І. Павлов. — Одеса : Астропринт, 2006. — 276 с.
  9. *Саблук П. Т.* Розвиток сільських територій в контексті забезпечення економічної стабільності держави / П. Т. Саблук // Соціально-економічні проблеми розвитку українського села і сільських територій: матеріали зьомих річн. зб. Всеукр. конгр. вчених економістів-аграрників. — К., 2015. — С. 4–18.
  10. *Юрчишин В. В.* Сільські території як системоутворюючі фактори розвитку аграрного сектору економіки / В. В. Юрчишин // Економіка АПК. — 2015. — № 3. — С. 3–9.
  11. *Васильєва Н. В.* Адміністративні послуги на регіональному рівні: теорія, методологія та проекти реалізації: монографія / Н. В. Васильєва. — Донецьк: Юго-Восток, 2013. — 380 с.
  12. *Васильєва О. І.* Визначення поняття “публічна адміністрація” / О. І. Васильєва // Публічне управління: шляхи розвитку : матер. наук.-практ. конф. за міжнар. уч. (Київ, 26 листоп. 2014 р.): у 2 т. / [за наук. ред. Ю. В. Ковбасюка та ін.]. — К. : НАДУ, 2014. — Т. 2. — С. 21–22.
  13. *Енциклопедія державного управління*: у 8 т. / за ред. Ю. В. Ковбасюка (голова) та ін. — К. : НАДУ, 2011. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://derzhava.in.ua:8081/ndi/encyclopedia/default.aspx>
  14. *Оболенський О. Ю.* Публічне управління: цивілізаційний тренд, наукова теорія і напрям освіти / О. Ю. Оболенський // Публічне управління: шляхи розвитку: матер. наук.-практ. конф. за міжнар. участю (Київ, 26.11.2014 р.): у 2 т. / [за наук. ред. Ю. В. Ковбасюка та ін.]. — К. : НАДУ, 2014. — Т. 2. — С. 3–10.
  15. *Тьоткін В. І.* Удосконалення державної політики соціального розвитку українського села / В. І. Тьоткін // Соціально-економічні проблеми розвитку українського села і сільських територій: матеріали зьомих річн. зб. Всеукр. конгр. вчених економістів-аграрників. — К., 2015. — С. 32–41.

16. *Публічне адміністрування на засадах проектного менеджменту : навч. посіб. /* О. В. Пономаренко, Т. К. Гречко, Ю. В. Ковбасюк, С. М. Коник, С. А. Романюк, С. К. Хаджирадєва; за заг. ред. проф. Ю. В. Ковбасюка. — К. : Освіта України, 2014. — 176 с.
17. *Чорнобай М. М.* Забезпечення комплексного розвитку сільських територій в умовах децентралізації / М. М. Чорнобай, Л. М. Чорнобай // зб. наук. пр. — Вип. 23; за ред. В. В. Іванишина. — Кам'янець-Подільський: Подільський держ. аграрно-техніч. ун-т, 2015. — С. 102–109..

REFERENCES

1. *The official site of Verkhovna Rada of Ukraine* (2018), available at: <http://www.rada.gov.ua/> (Accessed 28 March 2018).
2. *Hajduts'kij P. I.* (2015), “Basic principles of reforming the system of state support to agriculture and rural areas”, *Sotsial'no-ekonomichni problemy rozvytku ukrains'koho sela i sil's'kykh terytorij: materialy s'omykh richnykh zboriv Vseukrainskogo konhresu vchenykh ekonomistiv-ahrarynyki* [Social and economic problems of the development of the Ukrainian village and rural areas: Materials of the Seventh Annual Meeting of the All-Ukrainian Congress of Scientists Economists-Agrarians], Vseukrainskyi konhres vchenykh ekonomistiv-ahrarynykiv [All-Ukrainian Congress of Scientists Economists-Agrarians], Kyiv, Ukraine, p. 85–93.
3. *Vazhyns'kij F. A., Kolodijchuk A. V.* (2014), “Essence and importance of social and economic development of rural areas”, *Naukovyj visnyk NLTU Ukrainy*, vol. 20, p. 144–149.
4. *Slavov V. P., Kovalenko O. V.* (2017), “Economic and energy system of the sustainable development of rural areas”, *Visnyk ahrarnoi nauky*, vol. 9, p. 68–71.
5. *Orlatyj M. K., Lupenko Yu. O., Mohyl'nyj O. M.* (2013), “Development of rural areas in Ukraine”, *Zbirnyk naukovykh prats NADU pry Prezydentovi Ukrainy*, vol. 1, p. 214–224.
6. *Kropyvko M. F.* (2015), “Organization of state and self-government management of rural area development”, *Sotsial'no-ekonomichni problemy rozvytku ukrains'koho sela i sil's'kykh terytorij: materialy s'omykh richnykh zboriv Vseukrainskogo konhresu vchenykh ekonomistiv-ahrarynykiv* [Social and economic problems of the development of the Ukrainian village and rural areas: Materials of the Seventh Annual Meeting of the All-Ukrainian Congress of Scientists Economists-Agrarians], Vseukrainskyi konhres vchenykh ekonomistiv-ahrarynykiv [All-Ukrainian Congress of Scientists Economists-Agrarians], Kyiv, Ukraine, p. 120–123.
7. *Pavlov O. I.* (2010), “Management of the social and economic development of rural areas in Ukraine”, Dr. Thesis, Economics and management by the national economy, Institute of Agrarian Economics, Kyiv, Ukraine.
8. *Pavlov O. I.* (2006), *Sil's'ki terytorii Ukrainy: istorychna transformatsiia paradyhmy upravlinnia: monohrafiia* [Rural areas of Ukraine: Historical transformation of the management paradigm: Monograph], Astroprint, Odesa, Ukraine.
9. *Sabluk P. T.* (2015), “Development of rural areas in the context of providing economic stability of the state”, *Sotsial'no-ekonomichni problemy rozvytku ukrains'koho sela i sil's'kykh terytorij: materialy s'omykh richnykh zboriv Vseukrainskogo konhresu vchenykh ekonomistiv-ahrarynykiv* [Social and economic problems of the development of the Ukrainian village and rural areas: Materials of the Seventh Annual

- Meeting of the All-Ukrainian Congress of Scientists Economists-Agrarians], Vseukrainskyi konhres vchenykh ekonomisti-v-ahrarynykiv [All-Ukrainian Congress of Scientists Economists-Agrarians], Kyiv, Ukraine, p. 4–18.
10. *Yurchyshyn V. V.* (2015), “Rural areas as system-forming factors for the agrarian sector of the economy”, *Ekonomika APK*, vol. 3, p. 3–9.
  11. *Vasyliieva N. V.* (2013), *Administrativnyi posluhy na rehional'nomu rivni: teoriia, metodolohiia ta proekty realizatsii: monohrafiia* [Administrative services at the regional level: Theory, methodology and implementation projects: Monograph], Yugo-Vostok, Donetsk, Ukraine.
  12. *Vasyliieva O. I.* (2014), “Definition of the concept of “public administration”, *Publichne upravlinnia: shliakhy rozvytku: mateialy naukovo-praktychnoyi konferentsii za mizhnarodnoyi uchasti* [Public administration: Ways of development: Materials of the Scientific-Practical Conference with International Participation], Nauovo-praktychna konferentsii za mizhnarodnoyi uchasti [Scientific and Practical Conference with International Participation], National Academy for Public Administration under the President of Ukraine, Kyiv, Ukraine, November 26, p. 21–22.
  13. *Kovbasiuk Yu. V.* (2011), *Entsyklopediia derzhavnogo upravlinnia: u 8 t.* [Encyclopedia of Public Administration: 8 volumes], Kyiv, Ukraine.
  14. *Obolenskyi O. Yu.* (2014), “Public administration: civilization trend, scientific theory and the direction of education”, *Publichne upravlinnia: shliakhy rozvytku: mateialy naukovo-praktychnoyi konferentsii za mizhnarodnoyi uchasti* [Public administration: Ways of development: Materials of the Scientific-Practical Conference with International Participation], Nauovo-praktychna konferentsii za mizhnarodnoyi uchasti [Scientific and Practical Conference with International Participation], National Academy for Public Administration under the President of Ukraine, Kyiv, Ukraine, November 26, p. 3–10.
  15. *Tiotkyn V. I.* (2015), “Improvement of the state policy of social development of the Ukrainian village”, *Sotsial'no-ekonomichni problemy rozvytku ukrains'koho sela i sil's'kykh terytorij: materialy s'omykh richnykh zboriv Vseukrainskogo konhresu vchenykh ekonomistiv-ahrarynykiv* [Social and economic problems of the development of the Ukrainian village and rural areas: Materials of the Seventh Annual Meeting of the All-Ukrainian Congress of Scientists Economists-Agrarians], Vseukrainskyi konhres vchenykh ekonomistiv-ahrarynykiv [All-Ukrainian Congress of Scientists Economists-Agrarians], Kyiv, Ukraine, p. 32–41.
  16. *Ponomarenko O. V., Grechko T. K., Kovbasiuk Yu. V., Konyk S. M., Romaniuk S. A. and Khadzhyradieva S. K.* (2014), *Publichne administruvannia na zasadakh proektnoho menedzhmentu: navchal'nyj posibnyk* [Public administration on the basis of project management: Tutorial], Ovvita Ukrainy, Kyiv, Ukraine.
  17. *Chornobai M. M. and Chornobai L. M.* (2015), “Ensuring the integrated development of rural areas under the conditions of decentralization”, *Zbirnyk naukovykh prats*, vol. 23, p. 102–109.